

W Europie, kontynencie o wysokiej gęstości zaludnienia, następuje ekspansja dużych drapieżników, a szczególnie wilka. Stawia to nowe wyzwania zarówno w zakresie ochrony wilków, jak i w zakresie łagodzenia pojawiających się konfliktów na linii człowiek-wilk. Resztki jedzenia pozostawione przez ludzi są atrakcyjne dla wilków i gdy połączymy to z brakiem reakcji ze strony człowieka, może to doprowadzić do oswojenia wilka. Udomowienie psa zaczęło się od procesu przyzwyczajania dzikiego wilka do życia blisko ludzi. Kiedy wilki tracą lęk przed ludźmi, konflikty mogą pojawiać się częściej. Może to również zmienić rolę wilka w ekosystemie. W tym projekcie postawiliśmy sobie następujące cele badawcze: 1) określić w jakim stopniu wilki tracą strach przed ludźmi w Europie; 2) ocenić jak zmiany zachowania wilków przekładają się na zmiany w środowisku. Zadajemy następujące szczegółowe pytania:

1) *Jak wilki reagują na ludzkie dźwięki?* W eksperymencie chcemy przetestować, jak wilki zachowują się w odpowiedzi na dźwięki związane z człowiekiem i czy te reakcje różnią się pomiędzy obszarami o niskiej (Puszcza Białowieska) i wysokiej presji człowieka (Veluwe, Holandia). Spodziewamy się, że wilki zawsze będą reagować na odgłosy człowieka ucieczką, ale na obszarach o wysokiej presji reakcja ta będzie słabsza (z powodu przyzwyczajenia) w porównaniu z obszarami o niskiej antropopresji. Planujemy wykorzystać opracowane niedawno urządzenie badawcze, które w momencie, gdy zwierzę mija fotopułapkę, uruchamia kamerę i równocześnie odtwarza dźwięk.

2) *Jak wilki reagują na psy pojawiające się na ich terytorium?* Psy są nierozłącznie związane z człowiekiem i często przebywają na obszarach, na które powracają i na których obecnie zamieszkują wilki. Wilk i pies są gatunkami o bardzo zbliżonej biologii i podobnym zachowaniu. Zarówno wilk, jak i pies komunikują się za pomocą zapachów, co może prowadzić do interakcji pomiędzy przedstawicielami tych dwóch gatunków. Stawiamy hipotezę, że obecność psów na wilczym terytorium wzmocni sygnał o obecności człowieka i wpłynie na znakowanie i użytkowanie przestrzeni przez wilki. W celu weryfikacji tych przewidywań przeprowadzimy eksperyment z wykorzystaniem fotopułapek na trzech obszarach w Polsce, charakteryzujących się niskim, średnim i wysokim zagęszczeniem psów. Chcemy sprawdzić, czy i jak psy i wilki komunikują się za pomocą znakowania zapachowego. Będziemy eksperymentalnie rozmieszczać mocznik psa na wilczym terytorium i przy pomocy fotopułapek obserwować zachowanie wilków w odpowiedzi na psi zapach. Potem zbadamy w jaki sposób obecność psów wpływa na wykorzystanie przestrzeni przez wilki. Planujemy pokryć teren badań równomiernie rozłożonymi fotopułapkami, które dadzą obraz aktywności tych drapieżników.

3) *Czy wzorce użytkowania krajobrazu przez wilki zmieniają się w czasie ze względu na długoterminową ochronę wilka?* Przeanalizujemy jak zmienił się w czasie sposób użytkowania przestrzeni przez wilki. Chcemy sprawdzić, czy wykazują one wyższą tolerancję względem ludzi (osiedla, drogi, obecność ludzi) i w jakim stopniu wykorzystują obszary zasiedlone przez ludzi. Jako studium przypadku posłużymy się Puszczą Białowieską, dla której istnieje unikalny materiał z długoterminowego fotopułapkowego monitoringu wilków dla lat 2015-2021. Kontynuacja monitoringu wilków w ramach tego projektu pozwoli nam na zebranie danych w sumie z 9 lat.

4) *Czy zmiany użytkowania terytorium przez wilki na przestrzeni czasu wpływają na zachowanie ich ofiar?* Korzystając z opisanego powyżej materiału zebranego w Puszczy Białowieskiej, przetestujemy hipotezę, że zwiększona tolerancja wilków wobec ludzi i mniejsze unikanie w przestrzeni i czasie obszarów o dużej aktywności człowieka, zwiększy presję drapieżniczą na zachowanie głównych gatunków ich ofiar również na obszarach zasiedlonych przez ludzi.

5) *Czy zmiany w zachowaniu wilków modyfikują rolę ekologiczną wilka na obszarach zdominowanych przez ludzi?* Zakładając, że na obszarach gęściej zaludnionych wilki wykazują większą tolerancję na obecność człowieka, przetestujemy hipotezę, że na obszarze o wysokiej aktywności ludzi (Veluwe), reakcja głównej ofiary wilka, jelenia, na obecność tego drapieżnika jest bardziej rozproszona i występuje w znacznie drobniejszej skali w porównaniu z obszarem o niższej presji człowieka (Puszcza Białowieska). Na obszarze o niższej presji człowieka przewidujemy, że wyraźne rozdzielanie przestrzeni między ludźmi a wilkami spowodowało wyraźny gradient obecności jeleni i tym samym intensywności zgryzania przez drzew. Zastosujemy monitoring fotopułapkowy i przeprowadzimy systematyczne pomiary zgryzania drzew na transektach.

Odpowiedzi na powyższe pytania pokażą, czy wilki z czasem tracą lęk przed ludźmi. Wiedza o tym, jak wilki reagują na obecność człowieka, ma kluczowe znaczenie dla ochrony wilka i zrozumienia jego ekologicznej roli w krajobrazach zdominowanych przez człowieka.